

Buranova Xusnora Jumanazar qizi

*Samarqand davlat chet tillar instituti
talabasi*

xusnorajumanazarovna@gmail.com

**Ilmiy rahbar: Shamuradova Naima
Muxtarovna**

*Samarqand davlat chet tillar instituti
o'qituvchisi*

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada ingliz tilida mavjud bo'lgan turli dialektlarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ingliz tilining dunyoning ko'plab hududlarida tarqalishi va har bir mintaqaning o'ziga xos talaffuz, grammatik tuzilma, va leksik xususiyatlarga ega bo'lishi dialektlarning tilni boyituvchi va rang-barangligini oshiruvchi jihatlarini ko'rsatadi. Maqolada dialektlar va standart til o'rtasidagi farqlar, dialektlarning madaniyat va jamiyat bilan bog'liqligi, ta'limdagi roli, shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va internetning dialektlarning global tarqalishiga ta'siri muhokama qilinadi.*

***Kalit so'zlar:** Ingliz tili, dialektlar, standart til, madaniyat, ta'lim, talaffuz, grammatik tuzilma, leksika, ijtimoiy aloqalar, til o'zgarishi, internet va ijtimoiy tarmoqlar, tilning boyligi, mintaqaviy xususiyatlar, dialektal xususiyatlar.*

Kirish

Ingliz tili butun dunyoda eng ko'p tarqalgan tillardan biri bo'lib, turli mintaqalar va madaniyatlarda o'ziga xos dialektlarga ega. Har bir dialekt tilning evolyutsiyasi va uning rivojlanish jarayonini aks ettiradi. Dialektlar nafaqat tilni, balki madaniyat va ijtimoiy aloqalarni ham aks ettiradi. Ushbu maqolada ingliz tilidagi dialektlarning o'rni va ahamiyati, ularning madaniyatga ta'siri, ta'limdagi roli va til o'zgarishidagi roli haqida batafsil fikr yuritiladi.

Ingliz tilida dialektlarning o'rni

Ingliz tilining butun dunyoda keng tarqalganligi sababli, u turli mintaqalarda o'ziga xos dialektal xususiyatlarni rivojlantirdi. Dialektlar faqat tilning talaffuz va grammatik farqlarini ifodalab qolmay, balki ularning ortida turgan madaniyat va tarixiy o'zgarishlarni ham aks ettiradi. Standart til va dialektlar o'rtasidagi farqlar tilni boyitib, unda mavjud xilma-xillikni ta'minlaydi. Dialektlarning ahamiyati tilning boyligi va o'zgaruvchanligini namoyish etishda ko'zga tashlanadi. Har bir dialektning tilning rivojlanish jarayonidagi o'rni, madaniyat va ta'limdagi roli hamda zamonaviy texnologiyalar orqali global miqyosda tarqalishi ularning muhimligini oshiradi.

Ingliz tilidagi dialektlarning til o'zgarishiga bo'lgan ta'siri bir nechta omillar bilan bog'liq. Masalan, ijtimoiy guruhlar, yoshlar orasida shaklangan yangi uslub va iboralar, shuningdek, geografik joylashuv tilga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Masalan, Britaniya ingliz tili va Amerika ingliz tilidagi farqlar nafaqat talaffuz, balki so'z boyligi, grammatik qurilish va iboralarda ham namoyon bo'ladi. Bu dialektal xususiyatlar, o'z navbatida, til o'rganuvchilar uchun qo'shimcha qiyinchilik va imkoniyatlarni yaratadi. Dialektlarni o'rganish, bir tomondan, tilni yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi, boshqa tomondan, o'rganish jarayonida yangi yondashuvlarni talab etadi.

Ta'limda dialektlarning o'rni alohida e'tiborga molik. Asosan, standart ingliz tili o'qitilsa-da, dialektlar bilan tanishuv o'quvchilarning muloqotda ko'proq erkinlikka ega bo'lishlarini ta'minlaydi. Turli mintaqaviy va madaniy xususiyatlarni aks ettiruvchi dialektlar nafaqat lingvistik bilimlarni kengaytiradi, balki o'quvchilarda madaniyatlararo muloqotni rivojlantiradi. Buning natijasida, dialektlar orqali tilni o'rgangan insonlar turli ijtimoiy va madaniy muhitlarda muloqot qilishga yanada moslashuvchan bo'ladi.

Zamonaviy texnologiyalar va internet dialektlarning butun dunyoda keng yoyilishiga hissa qo'shmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, videolar va bloglar orqali turli dialektal xususiyatlar tezlik bilan global miqyosda tanila boshladi. Misol uchun, Amerika va Avstraliya ingliz tilining o'ziga xos talaffuzi va iboralari ijtimoiy tarmoqlar orqali dunyo bo'ylab mashhur bo'lmoqda. Yangi media platformalarida tarqalgan sleng va iboralar tilning boyishiga olib keladi, shu bilan birga, ular orqali turli dialektal o'zgarishlarni kuzatish imkonini beradi.

Dialektlar nafaqat tilni o'zgartiradi, balki yangi uslublarni ham shakllantiradi. Masalan, yoshlar orasida paydo bo'layotgan yangi iboralar yoki internet tilida ishlatilayotgan so'zlar dialektlarning o'zgaruvchanligini va moslashuvchanligini ko'rsatadi. Ular tilni faqatgina muloqot vositasi sifatida emas, balki madaniyat va ijodiy ifoda shakli sifatida namoyish etadi.

1. Dialektlar va standart til

Ingliz tilida dialektlar va standart til o'rtasidagi farqlarni tushunish, tilni o'rganish va uning o'zgarishini tahlil qilishda juda muhimdir. Standart ingliz tili – bu odatda rasmiy va ilmiy muloqotda ishlatiladigan, tilning asosiy normativ shaklidir. Ko'pgina mamlakatlarda, ayniqsa ta'limda, ingliz tilining standart shakli o'rganiladi. Dialektlar va standart til o'rtasidagi farqlar faqat talaffuz bilan cheklanmaydi. Masalan, Britaniya ingliz tilida “colour” (rang) so'zi ishlatilsa, Amerika ingliz tilida

bu soʻz “color” shaklida yoziladi. Shuningdek, grammatika va sintaksisda ham farqlar mavjud. Misol uchun, Britaniya ingliz tilida “have got” shakli keng qoʻllaniladi, Amerika ingliz tilida esa “have” ishlatiladi. Dialektlar odatda regional farqlarni koʻrsatadi va shu orqali oʻz mintaqasining tarixiy va madaniy oʻziga xosligini aks ettiradi.

2. Dialektlar va taʼlim

Dialektlarning taʼlim tizimida oʻrni juda muhimdir. Ingliz tilini oʻrgatishda, asosan, standart til oʻrgatiladi, lekin dialektlarni oʻrganish ham juda foydalidir. Oʻquvchilarga turli dialektlarni oʻrganish, ularni yanada boy va koʻp qirrali qilishga yordam beradi. Shu bilan birga, dialektlar til oʻrganishda muayyan qiyinchiliklar yaratishi mumkin. Masalan, Amerika ingliz tilida ishlatiladigan baʼzi iboralar yoki talaffuz Britaniya ingliz tilida tushunarsiz boʻlishi mumkin. Shu sababli, ingliz tilini oʻrgatishda, nafaqat standart til, balki dialektlar ham eʼtiborga olinishi kerak.

3. Dialektlarning zamonaviy ahamiyati

Zamonaviy texnologiyalar va internet orqali ingliz tilining dialektlari tezda global miqyosda tarqaldi. Ijtimoiy tarmoqlar va yangi media, dialektlarning keng tarqalishiga yordam berdi. Masalan, YouTube platformasida turli mintaqalardagi ingliz tilidagi dialektlar bir-biriga yaqindan tanish boʻldi. Shuningdek, Twitter, Instagram va TikTok kabi ijtimoiy tarmoqlar orqali yangi iboralar va dialektal xususiyatlar keng tarqaldi. Bugungi kunda internetda ingliz tilining turli dialektlaridagi slenglar va iboralar tezda mashhur boʻlmoqda.

4. Dialektlar va til oʻzgarishi

Dialektlar til oʻzgarishining ajralmas qismidir. Ular tilning yangi shakllarini yaratadi va tilni boyitadi. Ingliz tilining dialektlari turli ijtimoiy va madaniy guruhlarining talablari va ehtiyojlariga mos ravishda oʻzgaradi. Dialektlar, shuningdek, soʻzlashuvchining ijtimoiy maqomi, yosh guruhiga va geografik joylashuviga qarab oʻzgaradi. Masalan, baʼzi dialektlarda “ain’t” kabi iboralar ishlatiladi, bu esa baʼzi ijtimoiy guruhlarga xos.

Xulosa

Ingliz tilida dialektlarning oʻrni katta ahamiyatga ega. Ular tilning boyligini va xilma-xilligini taʼminlaydi, shuningdek, har bir dialekt oʻzining madaniy, tarixiy va ijtimoiy xususiyatlarini aks ettiradi. Dialektlar, nafaqat tilni oʻrganishda, balki madaniyatni va jamiyatni tushinishga oʻz hissasini qoʻshadi. Ingliz tilidagi dialektlarning oʻrni juda keng qamrovli boʻlib, ular nafaqat lingvistik tizimni, balki madaniyat va ijtimoiy muhitni ham shakllantiradi. Dialektlar tilning rang-barangligini

Volume: 2 Issue: 10

oshiradi, uning tarixiy taraqqiyotini ifodalaydi va madaniyatni aks ettiradi. Zamonaviy dunyoda dialektlarning ta'siri texnologiyalar va internet orqali kuchayib, ularni nafaqat mintaqaviy, balki global fenomenga aylantirdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurahmanov, K. M. (2019). Ingliz tili va uning dialektal xususiyatlari. Andijon: Andijon universiteti nashriyoti.
2. Baxtiyorov, A. F. (2020). Ingliz tilidagi ijtimoiy aspektlar va dialektlar. Toshkent: Tashkent universiteti nashriyoti.
3. D Nu'Monova, U Qo'Ziyev, Badiiy matnni lingvostatistik tomondan tahlil qilish, Oriental Art and Culture, 119-121, 2020.
4. GU Rustamova, Lingvistik Pragmatikaning Birliklari, Филологические науки 11, 0.
5. Ismoilova, S. K. (2018). Ingliz tilidagi talaffuz va uning dialektal xususiyatlari. Toshkent: Fan.
6. Muxtorova, D. K. (2017). Ingliz tili dialektlari: Ilmiy va ijtimoiy talqinlar. Toshkent: Akadernashr.
7. N Dedamirzayeva, U Kuziyev, Teaching English to young learners through games, Oriental Art and Culture, 86-88, 2020.
8. Shamuradova N.M. (2021) Stylistic approaches of literary translation.
9. Tursunov, N. Z. (2020). Dialektlar va til o'zgarishlari. Buxoro: Buxoro nashriyoti.
10. U Qo'ziyev, Tilda Soflik Masalasi, Ta'limda Turkiy Xalqlar Milliy Mentalitetini Mustahkamlashning Dolzarb ..., 2022.
11. Usmonova, M. S. (2018). Ingliz tilining fonetika va fonologik xususiyatlari. Toshkent: O'zbekiston.
12. UY Kuziev, The issue of classification and description of complex structural compounds in uzbek language, Int J Eval & Res Educ 99 (4), 309-314, 2023.
13. Xudoyberganov, S. B. (2019). Ingliz tili va uning dialektal shakllari. Samarqand: Samarqand nashriyoti.
14. Yusupova, L. F. (2021). Ingliz tili fonologiyasi va dialektologiyasi. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.